

ITALY

ITALY

HUQUQBUZARLIKLAR PROFILAKTIKASI FAOLIYATI FANINI O'QITISHDA SIMULYATSION TA'LIM METODIKALARINI JORIY ETISH

A.R.Abdug'ofarov

O'zbekiston Respublikasi IIV Akademiyasi Huquqbuzarliklar
profilaktikasi faoliyati kafedrası o'qituvchisi

M.F. Sharipov

IIV Akademiyasi 3-kurs kursanti

<https://doi.org/10.5281/zenodo.20608134>

Annotatsiya: Mazkur maqolada huquqbuzarliklar profilaktikasi faoliyati fanini o'qitishda simulyatsion ta'lim metodikalarini joriy etishning nazariy-pedagogik asoslari, amaliy ahamiyati hamda ichki ishlar organlari uchun kadrlar tayyorlash tizimidagi o'rni tahlil qilingan. Shuningdek, simulyatsion ta'lim texnologiyalarining kursantlarda kasbiy kompetensiyalarni shakllantirishdagi imkoniyatlari, amaliy mashg'ulotlarni tashkil etish mexanizmlari hamda ta'lim sifatini oshirishga qaratilgan takliflar bayon etilgan.

Kalit so'zlar: Huquqbuzarliklar profilaktikasi, simulyatsion ta'lim, kompetensiya, profilaktika inspektori, modellashtirish, amaliy mashg'ulot, innovatsion pedagogika, kasbiy tayyorgarlik.

Bugungi kunda O'zbekiston Respublikasida huquqbuzarliklar profilaktikasi tizimini takomillashtirish, jamoat xavfsizligini ta'minlash hamda jinoyatchilikka qarshi kurashishning samarali mexanizmlarini joriy etish davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Mazkur vazifalarni amalga oshirishda ichki ishlar organlari xodimlarining kasbiy tayyorgarligi muhim ahamiyat kasb etadi.

Huquqbuzarliklar profilaktikasi faoliyati yo'nalishida tahsil olayotgan kursantlarni zamonaviy talablar asosida tayyorlash, ularda nazariy bilimlar bilan bir qatorda amaliy ko'nikma va malakalarni shakllantirishni taqozo etadi. Shu nuqtayi nazardan, ta'lim jarayoniga innovatsion pedagogik texnologiyalarni, xususan simulyatsion ta'lim metodikalarini joriy etish dolzarb masalalardan biri hisoblanadi.

Simulyatsion ta'lim kursantlarni real xizmat faoliyatiga yaqinlashtirilgan sun'iy muhitda o'qitish imkonini berib, ularda vaziyatni tahlil qilish, tezkor qaror qabul qilish, huquqiy baholash hamda kasbiy faoliyatni samarali tashkil etish kompetensiyalarini shakllantiradi.

Simulyatsion ta'limning nazariy asoslari

Simulyatsion ta'lim (simulation-based education) — bu o'quv jarayonida real kasbiy faoliyatni modellashtirish orqali ta'lim oluvchilarning bilim, ko'nikma va malakalarini rivojlantirishga qaratilgan pedagogik texnologiya hisoblanadi¹.

Pedagogik adabiyotlarda simulyatsiya ma'lum bir faoliyat yoki jarayonning modelini yaratish va uni o'quv maqsadlarida qo'llash sifatida talqin etiladi. Simulyatsion ta'limning asosiy afzalligi shundaki, u kursantlarga xavfsiz muhitda xatolarga yo'l qo'yish, ularni tahlil qilish va to'g'ri qaror qabul qilish tajribasini hosil qilish imkonini beradi².

Bugungi kunda AQSh, Buyuk Britaniya, Germaniya va Janubiy Koreya kabi rivojlangan davlatlarning huquqni muhofaza qiluvchi organlari tizimida simulyatsion ta'lim texnologiyalari keng qo'llanilmoqda. Mazkur tajriba ichki ishlar organlari xodimlarini tayyorlash samaradorligini oshirishga xizmat qilmoqda.

Huquqbuzarliklar profilaktikasi faoliyati fanini o'qitishda simulyatsion ta'limning zarurati

Profilaktika inspektori faoliyati doimiy ravishda turli ijtimoiy munosabatlar va murakkab vaziyatlar bilan bog'liq. Xususan:

- oilaviy nizolar;
- voyaga yetmaganlar bilan bog'liq huquqbuzarliklar;
- maishiy zo'ravonlik holatlari;
- mayda bezorilik;
- qidiruvdagi shaxslarni aniqlash;
- jamoat tartibini buzish holatlari;
- huquqbuzarlik sodir etishga moyil shaxslar bilan ishlash.

Mazkur vaziyatlarning har biri profilaktika inspektoridan nafaqat huquqiy bilimlarni, balki psixologik yondashuv, muloqot madaniyati hamda tezkor qaror qabul qilish qobiliyatini ham talab qiladi.

An'anaviy ma'ruza va seminar mashg'ulotlari ushbu kompetensiyalarni to'liq shakllantirish imkonini bermaydi. Shu sababli simulyatsion ta'lim metodikalaridan foydalanish zarurati yuzaga keladi.

Simulyatsion ta'lim metodikalarining asosiy shakllari

Huquqbuzarliklar profilaktikasi faoliyati fanini o'qitishda quyidagi simulyatsion metodikalardan foydalanish maqsadga muvofiq:

Rolli o'yinlar

Rolli o'yinlar kursantlarning ma'lum bir vaziyatda turli subyektlar rolini bajarishlari orqali tashkil etiladi.

Masalan:

ITALY

ITALY

- profilaktika inspektori;
- huquqbuzar;
- jabrlanuvchi;
- guvoh;
- mahalla raisi;
- inspektor-psixolog va boshqalar.

Mazkur metod kursantlarda kommunikativ kompetensiyalarni rivojlantiradi.

Keys-stadi (Case-study)

Keys metodi real amaliyotda uchraydigan vaziyatlarni tahlil qilish va ularga huquqiy baho berishga asoslanadi.

Masalan, oilaviy zo'rvonlik holati yoki voyaga yetmaganlar tomonidan sodir etilgan huquqbuzarlik yuzasidan keyslar ishlab chiqilishi mumkin.

Vaziyatli mashqlar

Vaziyatli mashqlarda kursantlarga muayyan xizmat vazifasi yuklatiladi va ular qisqa vaqt ichida tegishli qaror qabul qilishi lozim bo'ladi.

Bu metod tezkor fikrlash va muammoli vaziyatlarni hal etish ko'nikmalarini rivojlantiradi.

Kompleks simulyatsion mashg'ulotlar

Mazkur mashg'ulotlar bir vaqtning o'zida bir nechta xizmat vaziyatlarini modellashtirishni nazarda tutadi.

Masalan, jamoat joyida sodir bo'lgan bezorilik holati, qidiruvdagi shaxsning aniqlanishi va ommaviy tartibsizlik xavfi bilan bog'liq vaziyatlar birgalikda modellashtirilishi mumkin.

Simulyatsiya va modulyatsiya markazlarining imkoniyatlari

O'zbekiston Respublikasi IIV Akademiyasida tashkil etilgan Simulyatsiya va modulyatsiya markazi kursantlarning amaliy tayyorgarligini oshirishda muhim ahamiyatga ega.

Mazkur markaz tarkibida:

- "Dehqon bozori";
- "Kafe-bar";
- "Korzinka" savdo majmuasi;
- mahalla hududi;
- ko'cha va jamoat joylari;

- xizmat xonalari kabi obyektlar mavjud bo'lib, ular real hayot sharoitlariga maksimal darajada yaqinlashtirilgan.

Ushbu obyektlarda kursantlar huquqbuzarliklarning oldini olish, jamoat xavfsizligini ta'minlash hamda fuqarolar bilan ishlash bo'yicha amaliy mashg'ulotlar o'tkazadilar.

Simulyatsion ta'limning afzalliklari

Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, simulyatsion ta'lim quyidagi afzalliklarga ega:

Birinchidan, nazariy bilimlarning amaliyot bilan integratsiyasini ta'minlaydi.

Ikkinchidan, xizmat faoliyatida uchrashi mumkin bo'lgan vaziyatlarga oldindan tayyorgarlik ko'rish imkonini yaratadi.

Uchinchidan, kursantlarda liderlik va boshqaruv ko'nikmalarini rivojlantiradi.

To'rtinchidan, xatolarni xavfsiz muhitda tahlil qilish imkonini beradi.

Beshinchidan, stress holatlarida to'g'ri harakat qilish malakasini shakllantiradi.

Oltinchidan, jamoa bilan ishlash ko'nikmalarini rivojlantiradi.

Mavjud muammolar va ularni bartaraf etish yo'llari

Simulyatsion ta'limni joriy etishda ayrim muammolar mavjud:

- texnik vositalarning yetarli emasligi;
- zamonaviy virtual texnologiyalarning cheklanganligi;
- amaliy ssenariylar bazasining kamligi;
- baholash mezonlarining yagona standart asosida shakllanmaganligi.

Mazkur muammolarni bartaraf etish maqsadida quyidagi chora-tadbirlarni amalga oshirish maqsadga muvofiq:

- virtual reallik (VR) texnologiyalarini joriy etish;
- elektron ssenariylar bazasini yaratish;
- sun'iy intellekt asosidagi o'quv platformalarini ishlab chiqish;
- amaliyotchi xodimlarni mashg'ulotlarga keng jalb qilish;
- xalqaro tajribalarni o'rganish va tatbiq etish.

Huquqbuzarliklar profilaktikasi faoliyati fanini o'qitish samaradorligini oshirish maqsadida:

1. Har bir mavzu bo'yicha alohida simulyatsion ssenariylar ishlab chiqish;
2. Simulyatsion mashg'ulotlar ulushini oshirish;
3. Profilaktika inspektori faoliyatiga oid elektron trening platformasini yaratish;
4. Kursantlarning amaliy ko'nikmalarini baholashning reyting tizimini ishlab chiqish;

ITALY

SCIENCE AND INNOVATION IN THE EDUCATION SYSTEM

International scientific-online conference

ITALY

5. Sun'iy intellekt elementlaridan foydalangan holda interaktiv mashg'ulotlarni tashkil etish;

6. Xorijiy tajribalarni o'quv jarayoniga tatbiq etish maqsadga muvofiq.

Xulosa qilib aytganda, huquqbuzarliklar profilaktikasi faoliyati fanini o'qitishda simulyatsion ta'lim metodikalarini joriy etish kursantlarning kasbiy tayyorgarligini oshirishning samarali vositasi hisoblanadi. Simulyatsion ta'lim nazariy bilimlarni mustahkamlash, amaliy ko'nikmalarni rivojlantirish, huquqiy tafakkurni shakllantirish hamda xizmat faoliyatiga tayyorlashda muhim ahamiyat kasb etadi.

Shu bois kelgusida ichki ishlar organlari uchun kadrlar tayyorlash tizimida simulyatsion ta'lim texnologiyalaridan keng foydalanish ta'lim sifatini oshirishning muhim omillaridan biri bo'lib xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

- 1.O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni. – Toshkent, 2020.
- 2.O'zbekiston Respublikasining "Huquqbuzarliklar profilaktikasi to'g'risida"gi Qonuni. – Toshkent, 2014.
- 3.O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 28-yanvardagi PF-60-son Farmoni.
- 4.Mirziyoyev Sh.M. Yangi O'zbekiston strategiyasi. – Toshkent: O'zbekiston, 2021.
- 5.Ishmuhamedov R.J. Innovatsion ta'lim texnologiyalari. – Toshkent: Fan, 2021.
- 6.Muslimov N.A. Kasbiy ta'lim texnologiyalari. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2020.
- 7.Sayidov A.X. Huquqiy ta'lim nazariyasi. – Toshkent: Adolat, 2019.
- 8.Belikov V.A. Pedagogika. – Moskva: Akademiya, 2020.
- 9.Verkuyl M., Hughes M. Simulation in Education. – New York: Springer, 2021.
- 10.Gaba D.M. The Future Vision of Simulation in Healthcare. – California, 2020.

